

23.04.2012 г.

Становище и предложения на Управителния съвет на Българската стопанска камара

Относно: Проекти на Националната програма за реформи 2012-2020г. от 20.03.2012г. (НПР) и Стратегическа рамка на Националната програма за развитие на Р България до 2020 г. (СРНПР)

В края на м.юли м.г. МС реши държавните институции да предложат нови мерки за реформи в пенсионната система, здравеопазването, пазара на труда, образованието, бизнес средата и повишаване ефективността на публичните финанси във връзка с доклада на Съвета на ЕС за необходимите действия по Националната програма за реформи 2011-2015 г. и Конвергентната програма до 2014 г.

През м.август-септември м.г. БСК изготви предложения до МС по тези ключови области (публикувани на www.bia-bg.com) за разработването на НПР. По тях до настоящия момент липсва реакция на компетентните държавни институции.

Българската стопанска камара представи експертни позиции на Работна група 31 „Европа 2020“ и предложи на Националния съвет за тристранно сътрудничество да обсъди и приеме общо решение по НПР.

БСК отбелязва, че процесът на разработване и приемане на Националната програма за развитие до 2020 г. закъснява спрямо определения срок (края на 2011 г., съгласно Концепцията за програмиране на развитие на Съвета за развитие към МС).

Проектите на Национална програма за реформи (2012-2020г.) от 20.03.2012г. (НПР), Стратегическа рамка на Националната програма за развитие на Р България 2020 (СРНПР) и актуализираният проект на Национална конвергентна програма следва да бъдат обсъждани в пакет за съгласуване и съвместимост на изразените заключения, целеполагане, мерки и действия.

1. БСК изразява позиция, че Визията и целите до 2020 г. следва да отразят необходимостта от относително сближаване на средното равнище на икономическо развитие Р България (понастоящем 44% спрямо 100% ниво на БВП *плс* на жител за ЕС-27).

Следва да бъдат преразгледани възприетите по-рано нереалистични цели (напр., достигане на средноевропейски нива на доходи на населението до средата на 2013г.), включени във все още актуални национални стратегически документи.

Визията и целите следва да бъдат съпоставени и обосновани с резултатите от подробна макроикономическа прогноза за развитие на икономиката до 2020г.

Визията следва да отрази осигуряването до края на 2013 г. на необходимите правни, институционални и политически условия, вкл.:

- ясна времева рамка за присъединяване към Евроразоната,
- за икономическо възстановяване и обрат в инвестиционната среда и трудовата заетост,
- за масирани частни и публични инвестиции в базовата инфраструктура и образованието,
- проектна готовност на *ключово значими приоритетни национални проекти* с бърз и мащабен ефект върху националната икономика, регионите, основните сектори и експорта;

Следва да бъде осигурена ясна, кратко формулирана рамка за конкретни действия, политики и осигуряване на условия за устойчив средногодишен ръст на БВП от мин. 4,5-5% през периода 2014-2020г. вкл.:

- Върховенство на закона, правов ред, институционална и регулаторна среда,
- Контролиран изход от валутния борд и присъединяване към еврозоната,
- Ускорена образователна реформа,
- Предварителна проектна готовност на ключово значими обекти на националната инфраструктура,
- Децентрализация и регионално развитие,
- Развитие на експортни производства, вкл. селското стопанство, хранителната и туристическа индустрия;
- Компенсиращи действия и обрат в демографската и емиграционна ситуация, застаряването на населението, приобщаване на социални групи в неравностойно положение вкл., от етническите общности на пазара на труда (младежи, трайно безработни, обезкуражени, неграмотни, неквалифицирани и демотивирани лица).

Предлагаме актуализация на **визията** спрямо варианта от средата на м.г., като се обсъди приемането на следната редакция:

„Осигуряване на среда на правов ред, законност, сигурност за гражданите и бизнеса, приемливо качество на живот и здравеопазване за преобладаващата част от хората и относително намаляване на най-острите социални, вкл. етнически дискурсни различия, чрез радикални подобрения в образованието, инфраструктурата, производителността и заетостта.“

Съответно, за **Цел до 2013** - Създаване на условия за ускорено, мащабно икономическо възстановяване, спешно приемане на ключово значими решения за благоприятна правна среда, осигуряване на проектна готовност за масирани публични и частни инвестиции в ключови обекти на базовата инфраструктура и реформи на образователната система, които да се развият ускорено през следващия период (2014-2020 г.).

Изключително важно е да бъде обсъдена и възприета обща интегрирана и измерима национална цел до 2020 г. Предлагаме да бъде обсъдена като целесъобразност и достижимост следната **обща цел до 2020 г.** - „Достигане на минимално равнище от 60 % на БВП на жител по паритет на покупателна способност спрямо средното равнище в ЕС до 2020 г.“.

Предложената по-горе национална стратегическа цел е амбициозна, но реалистична и достижима при:

- Осигуряване на необходимите правни и институционални предпоставки;
- Определяне на крупни национално значими проекти и съответна готовност за тяхното изпълнение;
- Концентрация на разполагаемите публични средства и частни инвестиции и фокусиране върху ускорено изпълнение на мерки в ключовозначими приоритетни области за реформи.

В подкрепа на предложените по-горе национални цели следва да бъдат отчетени изразените позиции в обръщението на Президента на Р България при официалното полагане на клетвата в Народното събрание, както и препоръките от становището по икономическите приоритети на Стратегията България – 2020 г., приети от Икономическия и социален съвет през септември 2010 г.

При постигане на успех в реализацията на предлаганите цели, вероятно след 2020-2025г. ще бъдат осигурени условия за достигане цел от 75% на БВП_{пмс} на жител (граничен, прагов критерий на кохезионната политика на ЕС).

Планираният до 2020 г. годишен ръст на БВП в Енергийна стратегия на България до 2020 г. под 3% е изключително неприемлива национална цел. Следването на свързаната пасивна политика на забавено развитие, няма да осигури необходимата скорост на сближаване към ЕС-27, ще съхрани огромното отстояние от средното ниво на производителност и потребление на ЕС, вкл. т.нар. енергийна бедност, ще бъдат ограничени инвестициите в нови енергийни мощности, преносна мрежа, енергийна ефективност, ВЕИ и осигуряване на промишленото енергопотребление на конкурентни цени. Залагането на пасивна стратегия за развитие обезпечава единствено изпълнение на целите за намаляване на парниковите газове, наложени чрез критикувания от водещите ДЧ на ЕС, модел PRIMES (възложен на Атинския технически институт). По този показател България е водеща страна не само в ЕС, но и в целия свят за периода 1988-2020 г., с 50% целево съкращение на емисиите на ПГ при средно 20% за ЕС-27 за периода 2020 към 1990 г.

2. На тази основа следва *да се преразгледат предложените осем основни приоритети* и препоредят според възможността за осъществяване спрямо наличните ресурси, последователност при реализацията, постигане и оползотворяване на очакваните входни и изходни резултати и ефекти до 2020 г., например:

Първи: радикални промени в правовия ред, нормативната и регулаторна рамка, институционален капацитет, въвеждане на Е-Правителство, подготовка и присъединяване към Евронзоната в зависимост от подобряване на икономическата и фискална устойчивост в ЕС;

Втори: ускорени образователни реформи (преди всичко ускорени масирани инвестиции в предучилищното образование за овладяване на официалния език на Р България и интеграция маргинализиращите се социални групи, подобряване на материалната база и повишаване на атрактивността и качеството на средното и висше образование);

Трети: инвестиции в ключовозначима национална базова инфраструктура. Преди всичко постигане на минимална вътрешна и взаимна свързаност с икономиката на ЕС (в т.ч. натиск за ускорено изграждане на ж.п. връзката по Коридор №8, мостове през р. Дунав, поне още два тунела през Стара планина и др.), осигуряване на предварителна пълна проектна, управленска и техническа готовност за изпълнение на ограничен брой ключовозначими приоритетни национални проекти;

Четвърти: развитие на безвъглеродна и нисковъглеродна икономика и енергийна инфраструктура, осигуряваща нарастващо потребление на бита и промишлеността на конкурентни цени, преразглеждане на пасивната енергийна стратегия на Р България до 2020 (вкл. на заложения нисък икономически ръст на БВП до 2020г – ср.год. под 3%);

Пети (понастоящем два отделни приоритета): развитие на експортни и антиимпортни производства и отрасли, в селското стопанство, в т.ч., възстановяване на собствена ресурсна база, вкл. на животновъдство

(например, при сегашен внос от над 80-90% от консумираното говеждо и свинско месо), хранително вкусовата промишленост и туристическа индустрия;

Шести: обвързан фокус върху социалните, етнически дискурсни проблеми, увеличаване на качествена заетост, доходите и ограничаване на равнището на бедност.

Седми: интензифициране на икономиката на знанието, развитие на високопроизводителна индустриална база, технологичното обновяване и иновации, зависещи от постигане на решаващ успех при предходните приоритети – промяна на бизнес средата, подобряване на образованието и развитие на основна инфраструктура, преди всичко за вътрешна и външна взаимно свързаност.

Осми: Регионално развитие (може да се прецени обвързването му към трети приоритет – инвестиции в базова инфраструктура).

Предлаганото преподреждане на приоритетите:

- Поставя акцент спецификата на основните проблеми пред икономическото и социално развитие на Република България и създаване на необходими условия за разблокиране на основните фактори и условия за ускорен икономически растеж;
- Осигурява едновременно съответствие с изискванията на стратегията Европа 2020 вкл., интегрираните насоки и седемте водещи инициативи;
- Дава възможност за рамкиране на разполагаемите източници за финансиране на свързаните политики и мерки и проекти по всеки отделен приоритет, като се държи сметка за ограниченият ресурс от 8,8 млрд. евро по КФ, ЕФРР и ЕСФ за периода 2014-2020 г.

При възприемане на предложеното *пренареждане на приоритетите*, следва да бъде реструктурирано съдържанието на НПП така, че отделните части да отразят новата приоритизация.

3. В раздел II.I е заявена актуализация до 2020 г. на НПП спрямо предходния документ (НПП 2011-2015 г.), като основните прогнози се ограничават до 2015 г. **Липсва каквато и да е яснота по основната макроикономическа рамка за периода до 2020 г.** В тази връзка остава неясна референцията към непосочена таблица от непубликуваната актуализирана конвергентна програма.

Това не дава възможност да се оценят предлаганите визия и цели в СРНПП, коментирани по-горе, вкл., възможността да бъдат определени количествено измерими цели за напредък в конвергенцията, икономическо развитие и равнище на страната спрямо ЕС-27. Това поставя под съмнение изпълнението на декларираните основни национални цели вкл., спрямо повишаване на заетостта, намаляване на бедността, увеличаване на дела на разходите за НИРД спрямо БВП и други декларираните национални цели по стратегията Европа 2020.

Прогнозната макроикономическа рамка за периода 2011-2015г. за България и за ЕС очертава достигане на ниво от не повече от 46% на БВП/млс на България спрямо ЕС-27. Запазването в дългосрочна перспектива на изпреварващ темп на ср. год. ръст от 2% спрямо ЕС-27 (2015 г.) осигурява ниво на икономическо равнище от не повече от 51% за българската икономика през 2020 г. спрямо това на ЕС. **Това на практика залага стратегия на застой, очертавайки едно „загубено десетилетие“ за икономическото и социално развитие на страната.**

Изключително нереалистичен е **средносрочният сценарий** за нарастване на БВП (2012-2015 г.) **основан на значителен ръст на потреблението**, при скромнен ръст на инвестициите и отрицателен нетен износ. Предстоящите плащания по външния дълг, необходимостта от подържане нисък бюджетен дефицит, умерен ръст на държавния дълг, при ограниченията свързани с Валутния борд и съхраняваща се неблагоприятна инвестиционна среда, допълнително поставят под съмнение възможността за нарастване на БВП за сметка на потреблението и доходите, вместо върху инвестициите, експорта и новите работни места.

4. Следва да бъде отразено изпълнението на т.нар. антикризисни мерки (РМС №180/2010 г.), доколкото голяма част припокриват отделните мерки и действия в отделните части на НПП. По голяма част от тях липсва съществен напредък при изпълнението и достигнатите резултати, например промяна на начина на определяне на такса битови отпадъци дискриминиращо бизнеса, мащабни продажби на предписани емисионни единици по т.нар. схема за зелени инвестиции, изграждане на Е-правителство, съществено намаляване на административната тежест и регулации, демонополизация на отделни сектори, възстановяване на данъчен кредит по ДДС, либерализиране на пазарите на ел. енергия и природен газ и др.

5. При финализиране на окончателния вариант на НПП следва да бъдат отчетени по целесъобразност предложенията на БСК, изпратени на Министерството на финансите и в Секретариата на НСТС за реформи на бизнес средата, пазара на труда, пенсионната система, образованието и здравеопазването, както и осигуряване на проектна готовност на приоритетни национални проекти (www.bia-bg.com).

6. Изграждането и модернизирването на инфраструктурата в транспорта, водния сектор (вкл. за изпълнение на задължителни изисквания на ЕС), градското развитие и енергийна ефективност (жилищна политика) няма да може да бъде финансирано изцяло със средствата на КФ и ЕФРР. Изключително ограниченият обем на разполагаемите средства през периода 2014-2020 г. от КФ, ЕФРР и ЕСФ – общо 8,8 млрд. евро, налага императивно:

- Намаляване на общият брой на приоритетите;
- Фокусиране върху финансиране и изпълнение на ограничен брой мерки, проекти и политики с най-мощен, пряк и бърз ефект върху ръста на БВП, общата и факторна производителност, увеличаване на частните инвестиции, нетния износ на стоки и услуги, заетостта и доходите.

Изключително важно е да бъдат идентифицирани, разграничени и рамкирани по отделни приоритети и години всички основни източници на разполагаеми и потенциални средства, вкл.:

- КФ и ЕФРР;
- Държавен бюджет и извънбюджетни фондове;
- Предоставени квоти за търговия с емисии на парникови газове в Европейската схема и от предписани емисионни единици;
- ПЧП и концесиониране;
- ПЧИ и местни инвестиции и др.

7. Конкретни бележки по представените приоритети от НПР:

Приоритет 1.1. Следва да бъдат ясно формулирани мерките и политиките, чрез които ще бъде осигурено повишаване на атрактивността на предучилищното и училищно образование, вкл. подобряване на МТБ - изграждане на адекватна спортна база, плувни басейни и др. към всички училища (групи училища).

Приоритет 1.2. Предотвратяване на ранното напускане на образователната система и разширяване на т.нар. „учене през целия живот“ да бъде осигурено информационно чрез създаване на Е-регистри за образователния статус на всички български граждани (предложено от БСК в [становище по проекта на Закон за предучилищното и училищното образование](#)).

Приоритет 2.4. Изключително фрагментарна формулировка на под-приоритета за подобряване на пенсионно осигурителната система. Не става ясно как ще се осигури осъвременяването на пенсиите (например, чрез повишаване на осигурителната база – заетостта и осигурителните доходи, ограничаване на преференциите за ранно пенсиониране на категорийни работници и служещи в сигурността и отбраната и т.н.).

Приоритет 4. Агропроизводство. Необходим е специален текст за развитие на потенциала на животновъдството като база за млекопреработвателния и месопреработвателния сектор, вкл. чрез „насърчаване на предприемачеството и заетостта сред социално уязвими групи от различни етнически общности, за преодоляване на зависимостта от внос на основни продукти (към настоящия момент над 80-90% за преработваното и консумирано говеждо и свинско месо е от внос)“.

Приоритет 6. Изцяло са елиминирани специфични основни национални проблеми, както и мерките и политиките за тяхното разрешаване, вкл. необходимостта от:

- подобряване на правовия ред, достъпа до справедливо, бързо и ефективно правосъдие, защита на собствеността и изпълнението на договорите, повишаване на ефективността на контрола чрез опростяване на законодателството и регулационните режими;
- административна децентрализация, например, съкращаване до 12 административни области, рязко съкращаване на броя на общините и др.

Приоритет 7 (Приоритет 7.2). Както бе отбелязано, следва да се преразгледа Националната енергийна стратегия, очертаваща пасивна стратегия на икономическо развитие, занижени прогнози за общо и крайно енергийно потребление, съхраняване на отстояние от средното ниво на производителност и потребление на ЕС, вкл., на т.н. енергийна бедност, ограничени инвестиции в нови енергийни мощности, преносна мрежа и осигуряване на промишленото енергопотребление на конкурентни цени.

Приоритет 8 (8.2) Изцяло са игнорирани:

- осигуряването на жп връзка по Коридор № 8, вкл., оказване на въздействие по линия на двустранните отношения и финансиране от ЕС за страните от т.н. Западни Балкани;
- приемането и изпълнението на Национална морска стратегия (също като част от П 1, П 3, П4, П5)

Настоящото становище е прието на заседание на УС на БСК от 23.04.2012 г. и подлежи да допълване и актуализация спрямо изразени позиции и предложения на членове на БСК в хода на обсъждането и приемането на националните документи по Стратегията България `2020.